

FAMILIA CREȘTINĂ, IMPLICAȚIILE EI ÎN CREȘTEREA ȘI EDUCAȚIA MORAL-RELIGIOASĂ A COPIILOR

Prof. Manolache Elena

Importanța familiei

S-au dat multe definiții de-a lungul timpului familiei, este greu însă să cuprinzi într-o paradoxală definiție viața unei familii, cu toate problemele ei, cu toate preocupările ei. Vechiul Testament arată că familia este o instituție divină, întemeiată prin căsătorie având o misiune deosebită și o menire specială. Familia este cea mai de seamă instituție așezată în slujba vieții. Ea este așezământul cel mai propice în care apare, crește și se dezvoltă viața psihofizică a omului. Este sanctuarul în care apare viața, în care iau ființă primele posibilități de relație între om și natură, între om și om și între om și Dumnezeu.

Educația copiilor

Mediul familial oferă primele ocazii de stabilire a unor relații sociale, de comunicare afectivă și verbală cu cei din jur. Activitatea din familie prezintă primul model care stimulează inițiativa copilului în acțiuni umane. Chiar și când copilul rupe învelișul familial, desfășurând activități și în alte medii sociale, părinții, frații și alte rude apropiate continuă să exercite o influență deosebită, având o contribuție evidentă, în mersul devenirii copilului.

Climatul familial de care beneficiază copilul își pune amprenta pe personalitatea sa. Unui climat familial sănătos îi este proprie o coeziune spirituală trainică, cu adânci implicații pozitive. Intervenția educativă a părintelui vizează respectarea particularităților nu numai de vârstă, ci și individuale, ce se cer cunoscute. Și nu numai cunoscute, ci ținut seama de ele, în procesul formării și dezvoltării personalității copilului și mai târziu a tânărului.

Întemeiată prin Sfânta Taină a Cununiei care obligă la responsabilitate și care oferă harul dumnezeiesc, familia este mediul de formare și dezvoltare al adevăratelor virtuți și totodată drum spre îndumnezeire împreună cu Hristos.

Față de rodul natural – copiii – soții au diferite obligații materiale. În acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Se cuvine, dar ca și părinți, tata și mama să nu se zbată să lase copiilor numai bani mulți și avuție multă, ci mai ales cum să-i poată să-i facă bogati în modestie, în bunătate și în înțelepciune. Să-i facă să nu simtă lipsa de prea multe numai din ale trupului, ci mai ales să se dorească după bunătate, după iubire și modestie”.

Pe lângă aceste obligații materiale, părinții au obligații spirituale, P.F.Patriarh Teoctist sublinia: „Nu pot trece cu vederea rolul și pilda părinților de familie de a veghea cu grija la creșterea copiilor spre a-i înscrie la școală, spre a-i îngriji în familie pentru ca în societate să se comporte după tradiția noastră creștină și românească.” Tot Sfântul Ioan Gură de Aur amintește părinților: „Purtați, dar, grijă mai ales de curățenia sufletească a copiilor voștri și de bunul lor simț, căci acestea sunt cele mai prețioase podoabe ale lor”.

Dumnezeu a înzestrat pe părinți cu toate însușirile esențiale necesare îndeplinirii acestui mare rol de educatori ai copiilor lor. Părinții au fost, sunt și vor fi cei dintâi educatori ai copiilor lor. Ei completează iubirea, răbdarea și jertfelnicia cu o autoritate naturală, pe care numai ei o pot avea. În relațiile dintre ei și apoi în relațiile lor cu semenii, părinții nu trebuie să uite că ei sunt exemplul cel mai viu pentru copiii lor, și așa cum se poartă ei, așa se vor purta și urmașii lor.

„Familia este școala în care ești deopotrivă profesor și elev.”

S-a spus adeseori și se spune și astăzi că nimeni pe lume nu poate înlocui părinții în opera de educare a copiilor lor. Oricât de pregătite ar fi persoanele acelea care sunt puse să facă educație în familii, în grădinițe, în școli și în alte instituții de creștere și educare – instituții întemeiate de biserică, de stat sau asociații – ele rămân totdeauna niște persoane care încearcă să suplinească lipsa părinților. Părinții au fost și vor fi întodeauna cei mai ideali educatori. Influența pe care părinții o exercită asupra copiilor, în primii ani ai vieții, determină întreaga lui conduită și orientare pentru întreaga lor viață. Toate cercetările pedagogice arată că educația copilului se face în primul rând în cei șapte ani de acasă.. Atmosfera familiei este climatul în care cresc și se formează oamenii viitorului. Exemplul lor de viață, armonia și frumusețea vieții lor au un impact pozitiv asupra copiilor. Influența mamei, care prin natura lucrurilor petrece mai mult în preajma copilului mic, este mai hotărâtoare. De aceea s-a spus că cea mai mare fericire pentru un copil este să aibă o mamă bună, o mamă conștientă de rolul ei de educatoare.

În lumina principiilor ce se desprind din cărțile Vechiului Testament, educarea copiilor este considerată drept o opera grandioasă, ce are ca scop dezvoltarea armonioasă a personalității umane, punând accentul convenit atât pe latura spirituală, cât și pe cea materială și că ea este o datorie sfântă a părinților, care necesită o atenție deosebită, o datorie față de Dumnezeu și de societate, datorie de la care nu le este îngăduită nici o abatere și nici o greșeală.

“A căuta sensul existenței înseamnă a-L căuta pe Dumnezeu”.

Responsabilitatea educației religioase creștine revine prin excelență Bisericii. Mama tututor celor născuți prin botez la viața harică.. Cum familia este „biserica de-acasă”, părinții au dreptul și responsabilitatea educației religioase, dat fiind că, prin dreptul firii, ea are cea dintâi responsabilitatea și posibilitatea formării copiilor, transmitându-le patrimoniul valorilor spirituale pe care ea însăși le-a trăit și le trăiește și în cadrul cărora s-a constituit și dăinuiește ca familie. Datorită situației și funcției naturale, părinții sunt primi educatori ai copiilor.. Dreptul și responsabilitatea educației religioase asupra copiilor, părinții îl au fundamentat pe dreptul natural de părinte și pe calitatea lor de creștini angajați în viața de familie prin sfânta Taină a Cununiei. Fericitul Augustin spune: „Fiecare părinte în casa sa, din moment ce este în fruntea casei sale, trebuie să considere că-i revine o responsabilitate ca de episcop în ceea ce privește credința celor din casa, ca nici unul dintre ei să nu cadă în erezie, nici soți, nici fiul, nici fiica, nici măcar sluga, pentru că și aceasta a fost cumpărată cu mare preț.

Sfântul Ioan Hrisostom este atât de exigent cu necesitatea unei bune educații a copilului, cu cât este mai conștient, că, după cum se va deprinde de mic și când se va face mare, precum copacul: dacă-l va îndrepta cineva atunci când este mlădiță, va rămâne drept, iar, dacă-l va lăsa strâmb, atunci când se va întări, nu se va mai putea îndrepta, ci se va frânge. „Dacă sufletul tânăr primește pecetea bunelor principii, nimeni nu va mai putea să le șteargă, atunci când ele se vor întări ca ceara sigiliului”.

Educația moral- religioasă trebuie asigurată copilului din primii ani de viață: "Dacă nu plouă primăvara, degeaba va ploua mai târziu". Nu religia, ci lipsa acesteia este o viață artificială pentru copil, deoarece sufletul copilului se înrudește structural cu realitatea religioasă: "Adevăr vă spun: Cel ce nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea".

Educația, ca fenomen social și general uman, are diverse forme, direcții și idealuri. Educația religioasă dă posibilitatea omului să-și facă o viziune de ansamblu asupra sa, a destinului său și asupra lumii. Educația religioasă este cu atât mai necesară, cu cât ea vizează chemarea eternă a omului și mântuirea sa, conștiința religioasă situându-se „la limita

superioară a oricărei dezvoltări mentale”.

După intrarea copiilor la grădiniță sau la școală, funcția educativă a familiei nu încetează, ci ea continuă cu aceeași importanță, realizându-se însă, într-o ipostază nouă, de interacțiune a funcției educative din familie, cu funcția educativă a instituțiilor de învățământ. De aceea funcția socio-educativă a familiei nu încetează toată viața, căci și atunci când au ajuns adulți și și-au întemeiat o familie, părinții îi consideră tot copii lor și pot oricând să vină cu un sfat bun pentru ei.

Mai mult decât ceilalți factori educativi, contribuția familiei în educația morală și religioasă se impune să devină precumpănitoare și prioritară. Climatul moral și religios al familiei este considerat de către mulți psihologi, pedagogi și sociologi ca fiind condiția de bază a succesului în formarea religiozității și a caracterului religios-moral al copiilor. Familia are menirea de a-l introduce pe copil în religia de apartenență prin botez, dar și prin formarea primelor conduite sau interiorizarea unor stări de spirit elementare. Să remarcăm faptul că familia îl înserează pe copil în cult mai mult prin latura exterioară, expresivă și mai puțin prin latura teoretică, reflectată. Familia trebuie mai mult să formeze decât să informeze. Copilul „absoarbe” din mediul apropiat, familial, primele impresii, conduite, copii vor face sau vor crede precum părinții imitând comportamentele acestora. Vom sublinia faptul că la ora actuală însăși familia are nevoie de o educație solidă.

Părinții dacă au în concepția lor despre viață cât de puțin din ceea ce înseamnă omenia, își îndrumă copii spre un rost de trăire mai înaltă, dascălii cultivă în ucenici virtuți vrednice de strădania istovitoare; Biserica tinde să-și desăvârșească fiii ei duhovnicești, după modelul Omului desăvârșit, care este Iisus Hristos, iar statul năzuiește să crească cetățeni spre obținerea unor generații mai bune, mai demne, mai fericite din toate punctele de vedere.

În toate cazurile, omul ca subiect al acțiunii educative stă în centru educației și constituie în sine și prin sine, pârghia unei creșteri, rotunjiri și împliniri spirituale, de aceea educația nu poate fi detașată de om. Căci numai omul, cu specificul ce i-a încredințat Dumnezeu, este în măsură să stabilească legătura sufletească și comuniunea spirituală cu cel sau cei ce stau sub înrâurirea educației și prin el se mijlocește transmiterea pentru alții, a valorilor morale realizate prin vremi și pentru generații întregi. După învățătura Sfintei noastre Biserici, familia este un așezământ dumnezeiesc și temelie vieții de obște. Ea se întemeiază prin căsătorie, adică prin legătura dintre un bărbat și femeie, binecuvântată de Dumnezeu în fața Sfântului Altar. Această legătură răsare din imboldul firesc sădit de Dumnezeu în om, „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor amândoi un trup”.

Cartea Genezei ne spune că Dumnezeu a creat pe Eva din coasta lui Adam, ca omul să nu fie singur. Acest lucru se vede și mai clar dacă luăm în calcul modalitatea în care a fost adusă la existență din Adam: „Atunci a adus Domnul Dumnezeu asupra lui Adam somn greu; și, dacă a adormit, a luat una din coastele lui și a plinit locul cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie și a adus-o la Adam. Și i-a zis Adam: Iată acesta-i os din oasele mele și carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său...” Prin aceasta se exprimă nu numai împlinirea unei necesități umane, ci și oglinidirea în fiecare din cei doi a chipului lui Dumnezeu. Prin fiecare din cei doi Dumnezeu comunică cu celălalt într-un mod mai deosebit: „Iubirea dintre soți este indicativul biblic al iubirii lui Dumnezeu”.

Nici Dumnezeu nu e o singură persoană, căci în acest caz n-ar fi iubire și adevăr. Dumnezeul creștin este Dumnezeul iubirii și comuniunii treimice. Și nici omul n-ar fi cu adevărat chipul lui Dumnezeu, dacă ar rămâne o manadă închisă în ea însăși, fără să reflecte comuniunea specifică Creatorului Său.

Omul este unitate completă pentru că unitatea se realizează în dualitatea personală, neuniform, ci complementară dintre bărbat și femeie: „Și a făcut Dumnezeu pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el , bărbat și femeie i-a făcut pe ei.”.Căsătoria, ca legătură naturală pe viață dintre barbat și femeie, se întemeiază pe faptul că bărbatul și femeia alcătuiesc numai împreună unitatea completă sau familia. Familia se naște din două persoane, care devin soț și soție. Biserica Ortodoxă percepe familia creștină drept o legătură a dragostei dintre un bărbat și o femeie, care consimt liber să conviețuiască și care primesc în acest scop harul lui Dumnezeu.

Căsătoria este în primul rând o legătură spirituală și familia înseamnă o unire măreață și puternică și chiar acolo, unde trăinicia ei nu este vizibilă din exterior, legătura aceasta spirituală nu poate fi distrusă. Ce poate fi mai important pentru omenire decât, familia. Mulți oameni strecurându-se în fugă pe cărările cele înguste ale vieții, nu văd frumusețea și măreția familiei, ei nu o cinstesc cu tributul cuvenit de admirație, mulți oameni aproape că nu o observă deloc, iar unii ignoranți chiar îi tăgăduiesc cu totul dreptul la existență. Căsătoria devine o unire tainic-harică între un bărbat și o femeie, iar familia după cuvintele Sf. Ap . Pavel „biserica familială” adică o parte din Sfânta Biserică, ca o unire divin-umană, ca un trup tainic a lui Hristos.

Familia a fost , este și va fi pentru toate timpurile și în toate împrejurările vieții cea mai sigură, temelia nezdrcinată și în aceeași timp instituția cea mai desavârșită care asigură dezvoltarea sănătoasă atât a vieții fizice, cât și a celei morale. Din punct de vedere creștin familia este instituția care determină și asigură frumusețea morală, armonia spirituală și desfășurarea vieții normale a credincioșilor în cadrul Bisericii lui Hristos.

Importanța familiei pentru societate a fost recunoscută de toți oamenii mari ai lumii: filozofi, sociologi, pedagogi. S-a spus pe drept cuvânt că familia este purtătoarea focului sacru al oricărei civilizații, ea este stratul unde se plantează sâmburele moralității, este mijlocitoarea între generațiile vechi și noi”.

În parlamentul Angliei lordul Beaconfield a rostit următoarele cuvinte: „Familia este temelia cea mai unitară a oricărei civilizații. De aici pornesc toate puterile sau toate slăbiciunile care îndrumă societatea omenească spre bine sau spre rău, spre virtute sau spre patimi și prăbușire, familia este izvorul și leagănul neamului și fiecare popor este și va fi întodeauna așa cum a fost modelat în sânul familiei.”

BIBLIOGRAFIE

1. N.E. Niewiadomsky, „Castitatea și căsătoria”, traducere în românește de D.Balaur, Editura „Lumină din lumină”, București 1993, pag. 12-13
- 2 .Maica Magdalena, „Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi” cu traducere românească a cuvântului Sfântului Ioan Gură de Aur despre educația copiilor, Editura „Deisis”, Sibiu, 2000
3. Teodor Bodogae, „Sf. Ioan Gură de Aur, despre creșterea copiilor”, în Telegraful Român, Nr. 21-24, Anul 1979, p.7
4. Pr. Ionuț Popa, „Problema familiei creștine de astăzi, pastorația copiilor, a tinerilor și a bătrânilor”, în Ortodoxia Revista Patriarhiei Române, Nr.4, Anul LVIII, 2007, p. 110-130
5. Pr. Dr. Spiridon Câdea, „Familia și viața modernă” în Mitropolia Ardealului, Anul XII, Nr. 10-12, 1967, p.842-858
6. Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, „Familia în cultura secularizată”, în Revista Ortodoxia, Anul LIII, Nr. 1-2, 2002, p. 7-13
7. Din învățăturile Părintelui Arsenie Boca, „Tinerii, familia și copiii născuți în lanțuri”, Editura „Credința strămoșească”, 2004
- 8 .Pr.Dr.Vasile Răducă, „Familia- factor de educație religioasă”, în Revista Ortodoxia, Anul XLIX, Nr. 3-4, 1997, p.83-90